

ΓΝΩΜΗ της Ο.Κ.Ε.

“Προσχέδιο Πρότασης
για αλλαγές του θεσμικού πλαισίου
για τη δομή και λειτουργία των Ανώτατων
Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων”
(Κυβερνητική Πρόταση)

Αθήνα, 22 Νοεμβρίου 2006

Διαδικασία

Στις 23.06.2006, η Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κα **Μαριέττα Γιαννάκου** απέστειλε προς γνωμοδότηση στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος (Ο.Κ.Ε.) το «Προσχέδιο Πρότασης για αλλαγές του θεσμικού πλαισίου για τη δομή και λειτουργία των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων».

Η Εκτελεστική Επιτροπή της Ο.Κ.Ε. συνέστησε Επιτροπή Εργασίας αποτελούμενη από τους κ.κ. **Χαράλαμπο Κεφάλα** ως Πρόεδρο, **Γιώργο Τσατήρη**, **Κώστα Παπαντωνίου**, **Ηλία Ηλιόπουλο**, **Νίκο Λιόλιο** και **Γιάννη Σωτηρίου**. Στην Επιτροπή Εργασίας συμμετείχαν ως Εμπειρογνώμονες οι καθηγητές κ.κ. **Σπύρος Λιούκας** και **Βασίλειος Πατσουράτης**, και οι **Δρ. Κώστας Μποτόπουλος** και **Δρ. Μιχάλης Κουρουτός**. Από πλευράς

Ο.Κ.Ε. συμμετείχαν οι επιστημονικοί συνεργάτες της **Δρ. Όλγα Αγγελοπούλου**, **Δρ. Αφροδίτη Μακρυγιάννη** και **Δρ. Αθανάσιος Παπαϊωάννου**, ο οποίος είχε και τον επιστημονικό συντονισμό της επιτροπής.

Η Επιτροπή Εργασίας ολοκλήρωσε τις εργασίες της σε έξι (6) συνεδριάσεις, ενώ η Εκτελεστική Επιτροπή διαμόρφωσε την εισήγησή της προς την Ολομέλεια στη συνεδρίασή της στις 14 Νοεμβρίου 2006.

Η Ολομέλεια της Ο.Κ.Ε., στην οποία εισηγητές ήταν οι κ.κ. **Κεφάλας** και **Παπαντωνίου**, αφού ολοκλήρωσε τη συζήτηση για το θέμα στη συνεδρίαση της **22ας Νοεμβρίου 2006**, διατύπωσε την υπ' αριθ. **162** Γνώμη της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΧΕΔΙΟΥ ΠΡΟΤΑΣΗΣ ΓΙΑ ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΑΝΩΤΑΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

Το Προσχέδιο Πρότασης για αλλαγές του θεσμικού πλαισίου για τη δομή και λειτουργία των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Α.Ε.Ι.) αποτελείται από 30 άρθρα, καταναμημένα σε 7 κεφάλαια.

Το **ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄** φέρει το γενικό τίτλο “Γενικές Αρχές” και περιέχει τα άρθρα 1 έως και 3.

Στα **άρθρα 1, 2 και 3** παρατίθενται γενικές αρχές που αφορούν στην αποστολή των Α.Ε.Ι., τη διάρθρωσή τους, καθώς και τις ακαδημαϊκές ελευθερίες και το πανεπιστημιακό άσυλο. Διευκρινίζεται, επίσης, ότι ο όρος ανώτατη εκπαίδευση περιλαμβάνει τα Πανεπιστήμια, τα Πολυτεχνεία, την Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών και τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα.

Το **ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄** φέρει το γενικό τίτλο “Αυτοδιοίκηση-Οικονομική Διαχείριση των Α.Ε.Ι.” και αποτελείται από τα άρθρα 4 έως και 7.

Στο **άρθρο 4** προβλέπεται η κατάρτιση ή προσαρμογή του Εσωτερικού Κανονισμού λειτουργίας από τα Α.Ε.Ι., εντός ενός έτους από τη δημοσίευση του νόμου στην ΕτΚ. Προβλέπεται, επίσης, με Προεδρικό Διάταγμα, η κατάρτιση πρότυπου Γενικού Εσωτερικού Κανονισμού λειτουργίας των Α.Ε.Ι. που θα ισχύει μέχρι την κατάρτιση των Εσωτερικών Κανονισμών από το κάθε ίδρυμα χωριστά. Τέλος, προστίθενται στην υφιστάμενη νομοθεσία διατάξεις σχετικά με τους κανόνες λειτουργίας των συλλογικών οργάνων, της υπηρεσίας υποστήριξης φοι-

τητών, των Βιβλιοθηκών, Σπουδαστηρίων και Αναγνώστηριών κ.ά.

Στο **άρθρο 5** προβλέπεται η σύνταξη τετραετών ακαδημαϊκών-αναπτυξιακών προγραμμάτων, τα οποία θα εκτελούνται κάθε φορά σε ετήσια βάση μετά από έγκριση του απολογισμού του προηγούμενου έτους. Το οικονομικό σκέλος θα εγκρίνεται από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠΕΠΘ) και θα ακολουθεί δεσμευτική προγραμματική συμφωνία μεταξύ Υπουργείου και Α.Ε.Ι. ως προς την πραγματοποίηση των στόχων του προγράμματος.

Το **άρθρο 6** προβλέπει τη σύσταση οργανικής θέσης εκτελεστικού διευθυντή οικονομικών και διοικητικών υποθέσεων και ορίζει θέματα επιλογής, διορισμού και αρμοδιοτήτων αυτού. Ο εκτελεστικός διευθυντής θα έχει τετραετή θητεία και θα είναι πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης. Η θέση του προϊσταμένου γραμματείας καταργείται.

Με το **άρθρο 7** ρυθμίζονται θέματα οικονομικού περιεχομένου σχετικά με τη θεώρηση των χρηματικών ενταλμάτων για την εκκαθάριση δαπανών, την απαλλαγή των εισοδημάτων των Α.Ε.Ι. από τη φορολογία (εν όλω ή εν μέρει), τις δωρεές, καθώς και την επιχορήγηση των Α.Ε.Ι. από το κράτος.

Το **ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄** φέρει το γενικό τίτλο “Εκλογή Αρχών Διοίκησης-Επιτροπή Δεοντολογίας-Συνήγορος Α.Ε.Ι.” και αποτελείται από τα άρθρα 8 έως και 10.

Ειδικότερα, με το **άρθρο 8** τροποποιούνται υφιστάμενες διατάξεις σχετικές με την εκλογή αρχών διοίκησης Α.Ε.Ι.-Τμημάτων, ενώ προβλέπεται η συμμετοχή στις εκλογές του συνόλου των φοιτητών και των προσώπων που ανήκουν στις λοιπές κατηγορίες εκλογέων.

Στο **άρθρο 9** προβλέπεται η σύσταση σε κάθε Α.Ε.Ι. Επιτροπής Δεοντολογίας, με σκοπό την τήρηση και εφαρμογή των κανόνων δεοντολογίας σύμφωνα με τον Εσωτερικό Κανονισμό. Η Επιτροπή θα αποτελείται από τον Αντιπρύτανη Ακαδημαϊκών Υποθέσεων ως Πρόεδρο και τους Κοσμήτορες των Σχολών του ιδρύματος.

Στο **άρθρο 10** προβλέπεται ότι ο Συνήγορος του Πολίτη ασκεί καθήκοντα και ως Συνήγορος στα Α.Ε.Ι. Η εκτέλεση των καθηκόντων αυτών ανατίθεται σε έναν εκ των τριών βοηθών συνηγόρων, ενώ προβλέπεται και η σύσταση τριών θέσεων ειδικών επιστημόνων, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία.

Το **ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'** φέρει το γενικό τίτλο "Προπτυχιακές Σπουδές" και αποτελείται από τα άρθρα 11 έως και 16.

Με τις διατάξεις του **άρθρου 11** προβλέπεται η σύσταση και λειτουργία υπηρεσίας υποστήριξης φοιτητών, με σκοπό την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς αυτούς για την ομαλή μετάβασή τους από τη δευτεροβάθμια στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και την υποστήριξή τους κατά τη διάρκεια των σπουδών τους. Καθήκοντα Συμβούλων σπουδών ανατίθενται εκ περιτροπής σε μέλη Δ.Ε.Π.

Στο **άρθρο 12** προβλέπεται η παροχή ανταποδοτικών υποτροφιών από τα ιδρύματα με διαδικασίες που θα καθορίζονται από τον Εσωτερικό Κανονισμό. Προβλέπεται, επίσης, η χορήγηση άτοκων εκπαιδευτικών δανείων από πιστωτικά ιδρύματα της χώ-

ρας σε φοιτητές που αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα. Η διαδικασία αυτή θα καθορίζεται με κοινή Υπουργική Απόφαση.

Με το **άρθρο 13** τίθεται ανώτατη διάρκεια φοίτησης στις προπτυχιακές σπουδές, η οποία δεν θα μπορεί να ξεπερνά τον ελάχιστο αριθμό εξαμήνων που απαιτούνται για τη λήψη του πτυχίου, προσαυξανόμενο κατά 50%. Κατ' εξαίρεση, μετά από αίτηση του φοιτητή ή της φοιτήτριας και απόφαση της Συγκλήτου, είναι δυνατή η παράταση της φοίτησης κατά δύο εξάμηνα ή η διακοπή των σπουδών για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Ειδική πρόβλεψη γίνεται για τους ήδη εγγεγραμμένους φοιτητές. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου αυτού, δεν επιτρέπεται σε φοιτητές ή φοιτήτριες που θα εγγραφούν σε Α.Ε.Ι. από το επόμενο ακαδημαϊκό εξάμηνο η επιλογή και εξέταση υποχρεωτικών μαθημάτων ανωτέρων εξαμήνων αν δεν έχουν εξεταστεί επιτυχώς σε υποχρεωτικά μαθήματα κατωτέρων εξαμήνων. Τέλος, ρυθμίζονται θέματα εξέτασης των υποχρεωτικών μαθημάτων από τριμελή εξεταστική επιτροπή.

Το **άρθρο 14** προβλέπει τη δωρεάν διανομή συγγραμμάτων στους φοιτητές και ρυθμίζει επιμέρους θέματα κοστολόγησης και διάθεσης αυτών.

Με το **άρθρο 15** ορίζεται η διάρκεια των εξαμήνων (τουλάχιστον δεκατρείς πλήρεις εβδομάδες με δυνατότητα παράτασης μέχρι τέσσερις εβδομάδες) και των εξεταστικών περιόδων, καθώς και θέματα που αφορούν στα επιλεγόμενα μαθήματα. Τέλος, τροποποιούνται υφιστάμενες διατάξεις σχετικά με τη διαίρεση σε επιμέρους κλιμάκια σε περίπτωση μαθήματος που διδάσκεται σε μεγάλο αριθμό φοιτητών και φοιτητριών.

Με το **άρθρο 16** δίδεται η δυνατότητα, μετά από απόφαση της Γενικής Συνέλευσης

του Τμήματος, διοργάνωσης μαθημάτων προπτυχιακού ή μεταπτυχιακού προγράμματος και εκπόνησης διδακτορικής διατριβής σε ξένη γλώσσα.

Το **ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε'** φέρει το γενικό τίτλο "Θέματα προσωπικού των Α.Ε.Ι." και αποτελείται από τα άρθρα 17 έως και 25.

Το **άρθρο 17** ορίζει ως υποχρέωση των Α.Ε.Ι., των Σχολών ή των Τμημάτων τη διατήρηση και διαρκή ενημέρωση του διαδικτυακού τους τόπου, έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις διαφάνειας και δημοσιότητας.

Στο **άρθρο 18** ρυθμίζονται θέματα σχετικά με την κατανομή ετήσιων πιστώσεων για την πλήρωση νέων θέσεων προσωπικού των Α.Ε.Ι., ενώ τροποποιούνται υφιστάμενες διατάξεις αναφορικά με την επαναπροκήρυξη θέσεων.

Με το **άρθρο 19** ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με τα γνωστικά αντικείμενα των μελών Δ.Ε.Π., καθώς και με το περιεχόμενο και την καταχώριση στο διαδίκτυο των προκηρύξεων θέσεων μελών Δ.Ε.Π.

Στο **άρθρο 20** περιλαμβάνονται ρυθμίσεις σχετικές με τις προϋποθέσεις εκλογής μελών Δ.Ε.Π. (δημοσιευμένο επιστημονικό έργο μέχρι τη λήξη της προθεσμίας υποβολής υποψηφιοτήτων, αξιολόγηση διδακτικού έργου κ.ά.).

Με το **άρθρο 21** προβλέπεται η αξιολόγηση της διδακτικής ικανότητας των υποψηφίων μελών Δ.Ε.Π. και βάσει δοκιμαστικού μαθήματος που κάνουν οι υποψήφιοι σε ώρες διδασκαλίας υποχρεωτικών μαθημάτων.

Με το **άρθρο 22** ρυθμίζονται θέματα που αφορούν στην εκλογή και την εξέλιξη των μελών Δ.Ε.Π. και, ειδικότερα, ζητήματα εκλογής σε επόμενη βαθμίδα.

Με το **άρθρο 23** ορίζεται η σύνθεση και ρυθμίζονται θέματα λειτουργίας των εισηγητικών επιτροπών και των εκλεκτορικών σωμάτων για την εκλογή μελών Δ.Ε.Π.

Με τις διατάξεις του **άρθρου 24** τροποποιούνται διατάξεις που αφορούν στα καθήκοντα, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μελών Δ.Ε.Π.

Με τις διατάξεις του **άρθρου 25** αντικαθίσταται το άρθρο 3 του Ν. 2530/1997, σχετικά με τα μέλη Δ.Ε.Π. μερικής απασχόλησης. Στις νέες διατάξεις προβλέπεται η διαδικασία με την οποία κάποιο μέλος Δ.Ε.Π. μπορεί να ζητήσει να διδάσκει με σχέση μερικής απασχόλησης στο πλαίσιο τετραετούς προγραμματισμού.

Το **ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ'** φέρει το γενικό τίτλο "Σχολές και Τμήματα" και αποτελείται από τα άρθρα 26 έως και 29.

Με το **άρθρο 26** προβλέπεται η δυνατότητα αναδιάρθρωσης Σχολών και Τμημάτων.

Με το **άρθρο 27** προβλέπονται μελέτες σκοπιμότητας και βιωσιμότητας που συνοδεύουν τη σύμφωνη Γνώμη της Συγκλήτου αναφορικά με την ίδρυση, κατάργηση, συγχώνευση κ.λπ. Σχολών ή Τμημάτων.

Το **άρθρο 28** μεταβάλλει τις υφιστάμενες ρυθμίσεις που αφορούν στα όργανα και τις αρμοδιότητες της Κοσμητείας της Σχολής και της Συγκλήτου.

Το **άρθρο 29** καθιερώνει το τεκμήριο αρμοδιότητας της Γενικής Συνέλευσης του Τμήματος και ρυθμίζει θέματα σχετικά με τη σύνθεσή της.

Το **ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ'** φέρει το γενικό τίτλο "Κωδικοποίηση νομοθεσίας Α.Ε.Ι." και αποτελείται από το άρθρο 30.

Στο **άρθρο 30** προβλέπεται η σύσταση, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ειδικής επιτροπής για την κωδικοποίηση, τροποποίηση

και αναθεώρηση των διατάξεων της κείμενης νομοθεσίας για τα Α.Ε.Ι., εντός έξι μηνών από τη σύστασή της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

α. Η κοινωνική αξία της Παιδείας

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η εκπαίδευση συνιστά θεμελιώδες κοινωνικό αγαθό όπως, επίσης, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η εκπαίδευση στην Ελλάδα βρίσκεται σε χρόνια κρίση. Ενώ ειδικά στην εποχή μας –εποχή της επικοινωνίας και της γνώσης- η οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική ανάπτυξη κάθε χώρας περνά και διαμορφώνεται σε μεγάλο βαθμό μέσα από το εκπαιδευτικό σύστημα και τα αποτελέσματά του, στη χώρα μας υπάρχει αναντιστοιχία μεταξύ της σημασίας που έχει η παιδεία -και που όλοι αναγνωρίζουν σε επίπεδο λόγων- και του έργου που γίνεται γι' αυτήν. Αυτό ισχύει δυστυχώς και όταν αναγγέλλονται συνέχεια μεταρρυθμίσεις με φιλόδοξους αρχικά στόχους και περιορισμένο τελικό αποτέλεσμα.

Εγγενής, ενόψει του ευρύτερου κοινωνικού ρόλου της, είναι ο δημόσιος και δωρεάν χαρακτήρας της εκπαίδευσης, δηλαδή η παροχή της με καθολικότητα και χωρίς διακρίσεις. Η δημόσια εκπαίδευση αποτελεί τη μεγάλη ευκαιρία των ασθενέστερων οικονομικά στρωμάτων να βελτιώσουν την κοινωνική και οικονομική τους θέση. Οι ανισότητες στην εκπαίδευση οδηγούν στο φαινόμενο της πρόωρης διακοπής των σπουδών -ακόμη και πριν την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης- και ασκούν έντονη οικονομική και ψυχολογική πίεση στις ασθενέστερες οικονομικά οικογένειες να ανταπεξέλθουν στις δαπάνες που συνεπάγεται η συνέχιση και ολοκλήρωση των σπουδών μέχρι και την ανώτατη εκπαίδευση. Από την άλλη, η ισότητα στο χώρο της εκπαίδευσης δεν πρέπει να κατατείνει στον εξισωτισμό, την επιβράβευση της με-

τριότητας, το χαμήλωμα του πήχεως. Ο πρωταρχικός στόχος θα πρέπει να είναι μία εκπαίδευση ανοιχτή σε όλους, αλλά κυρίως ανοιχτή στην ποιότητα. Θα πρέπει, με άλλα λόγια, να επιδιωχθεί η ενίσχυση του ουσιαστικού δημόσιου χαρακτήρα της παιδείας και όχι η απλή επίκλησή του, προκειμένου να μείνει το σύστημα όπως έχει.

Ακριβώς λόγω του κρίσιμου γενικού ρόλου της εκπαίδευσης, η προσέγγιση από πλευράς πολιτικού συστήματος και οι όποιες βελτιωτικές παρεμβάσεις οφείλουν να είναι και αυτές συνολικές: η εκπαίδευση είναι ένα συνολικό σύστημα που αφορά τη σχέση με τον κόσμο και τη γνώση. Η διάρθρωση της εκπαίδευσης σε πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και ανώτατη δε θα πρέπει να διασπά τη συνέχειά της σε ό,τι αφορά τους στόχους και τη φιλοσοφία που τη διέπει. Οι αδυναμίες του κάθε σταδίου της εκπαίδευσης επηρεάζουν αρνητικά το άλλο στάδιο. Ένας από τους λόγους για τους οποίους η ανώτατη εκπαίδευση έφτασε στα σημερινά της αδιέξοδα είναι γιατί δεν προσέχτηκαν όσο θα έπρεπε τα στάδια της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, εκεί που διαμορφώνονται συνήθειες και συνειδήσεις. Ο κατακερματισμός της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, η έλλειψη ενιαίας λογικής που να διαπερνά και να συνθέτει όλη τη διαδικασία, από την προσχολική ηλικία ως τις μεταπτυχιακές σπουδές και τη δια βίου εκπαίδευση, συντελεί στον αποπροσανατολισμό της συζήτησης και διαιωνίζει την ατομία των εκάστοτε προτεινόμενων λύσεων, που περιορίζονται συνήθως σε τεχνικής φύσεως αλλαγές, ιδίως των εξεταστικών συστημάτων. Το δομικό αυτό πρόβλημα συναντάται και στην παρούσα μεταρρυθμιστική προσπάθεια.

β. Ο διάλογος γύρω από τα θέματα της Παιδείας

Πρόβλημα υπάρχει, επίσης, και στον τρόπο με τον οποίο διεξάγεται -παγίως, αλλά και στην εν εξελίξει διαδικασία- ο απαραίτητος κοινωνικός διάλογος γύρω από τα προβλήματα και τις πρωτοβουλίες στο χώρο της παιδείας. Διάλογος δεν είναι οι παράλληλοι μονόλογοι, οι κλειστές Επιτροπές ειδικών, τα μεγάλα λόγια περί ρήξεων και νέων αρχών. Ο διάλογος απαιτεί συμφωνία επί των βασικών προβλημάτων και των προτεραιοτήτων, εκπροσώπηση όχι μόνο των κομμάτων και των οργανωμένων ομάδων συμφερόντων, αλλά και της λεγόμενης «κοινωνίας των πολιτών», λήψη υπόψη των εμπειριών των διάφορων κατηγοριών εμπλεκομένων, υποχώρηση των ιδεολογημάτων και των άκαμπτων στάσεων, συμβιβασμούς σε τεχνικά θέματα. Χρειάζεται ευαισθητοποίηση του κοινωνικού σώματος, ορθή χρήση των μέσων επικοινωνίας, πολιτική βούληση από πλευράς εξουσίας. Όλες αυτές οι αυτονόητες προϋποθέσεις συνεχίζουν να είναι ζητούμενα στον ελληνικό περί παιδείας δημόσιο λόγο.

Η βιωμένη εμπειρία και ο κοινωνικός διάλογος θα αναδείξουν τη γνωστή σε όλους παθολογία της ελληνικής εκπαίδευσης και θα θέσουν την αντιμετώπιση συγκεκριμένων προβλημάτων ως θεμέλια της συνολικής -ως τα ανώτατα επίπεδα- μεταρρύθμισης. Έτσι, η συζήτηση για την παιδεία θα γίνει -κάτι που εξακολουθεί να είναι το ζητούμενο- για την ανεύρεση μεθόδων που θα τονώσουν το δεσμό της εκπαιδευτικής διαδικασίας με τη γνώση, την κριτική ικανότητα, τη γενική καλλιέργεια, τη διαμόρφωση χαρακτήρων, τη συμμετοχή στα κοινά, τον ελεύθερο χρόνο. Η δημόσια συζήτηση πρέπει να συμπεριλαμβάνει τα θέματα της χρηματοδότησης και των υποδομών της παιδείας, καθώς και την ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική (Διακήρυξη της Μπολόνια της 19ης Ιουνίου 1999, Διάσκεψη του Βερολίνου 19.9.2003

και Διάσκεψη του Μπέργκεν 19-20.5.2005), για τη διαμόρφωση της οποίας θα πρέπει να προηγείται διάλογος. Υπάρχει ανάγκη να επαναπροσδιορισθούν οι σχέσεις των δασκάλων με τους μαθητές και των δασκάλων με το αντικείμενό τους, το είδος των τελικών και ενδιάμεσων εξετάσεων που ευνοούν την αποστήθιση και την επιφανειακή γνώση, το υπερβολικά φορτωμένο πρόγραμμα σε όλα τα στάδια της εκπαίδευσης. Η σχέση του σχολείου και του πανεπιστημίου με την ένταξη στην κοινωνία και την αγορά εργασίας περνά μέσα από την αξιολόγηση του φαινομένου της παραπαιδείας, της απουσίας ποιοτικά αξιόπιστων εναλλακτικών λύσεων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, της βραδύτητας προσαρμογής του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος στις νέες συνθήκες της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας (υποχώρηση των «κλασικών» επαγγελμάτων, κινητικότητα, υψηλή ανεργία πτυχιούχων, μαζική είσοδος μεταναστών στο εκπαιδευτικό σύστημα και την αγορά εργασίας).

γ. Η ανώτατη εκπαίδευση

Ειδικότερα στο χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης, τόσο οι παθογένειες όσο και η ανάγκη υπέρβασης του ισχύοντος νόμου-πλαισίου (που 24 χρόνια μετά τη θέσπισή του έχει, αναπόφευκτα, χάσει τη δυνατότητα να δίνει λύσεις στα νέα δεδομένα), αποτελούν κοινούς τόπους. Η πολιτική, όμως, στα ζητήματα αυτά, χαρακτηρίστηκε από την ασυνέχεια των επεμβάσεων της Πολιτείας κατά τις τελευταίες δεκαετίες, την επαναλαμβανόμενη εξαγγελία μεταρρυθμίσεων, καθώς και την απουσία ανοιχτού και απροκατάληπτου κοινωνικού διαλόγου. Από αυτή την άποψη, είναι πράγματι αναγκαία η μεταρρύθμιση της κατάστασης αυτής.

Μία τέτοια μεταρρύθμιση, θα έπρεπε να αναδεικνύει τα εξής, μερίζονα θέματα:

- Την ουσιαστική ενίσχυση της αυτοδιοίκησης των Α.Ε.Ι., που περνά λιγότερο μέσα από νομοθετικές ρυθμίσεις και περισσότερο μέσα από την κατάκτηση σχέσης αμοιβαίας εμπιστοσύνης ανάμεσα στην Πολιτεία και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, καθώς και στο εσωτερικό αυτών των τελευταίων.
- Την ουσιαστική αξιολόγηση διδασκόντων, διδασκομένων, εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου. Η σημασία και η αξία μιας αντικειμενικής ποιοτικής αξιολόγησης όλων των συντελεστών της εκπαιδευτικής διεργασίας αναγνωρίζεται από όλους. Οι όροι και οι προϋποθέσεις υλοποίησης είναι πρωτίστως υπόθεση της ίδιας της ακαδημαϊκής κοινότητας και πρέπει, μέσω ανοιχτού δημόσιου απολογισμού, να στοχεύει στην ανατροφοδότηση και βελτίωση του έργου των Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι.
- Την ενθάρρυνση της κινητικότητας, τη σύνδεση με την παραγωγή, την υγιή επιχειρηματικότητα και τις τοπικές κοινωνίες - χωρίς όλα αυτά να καθιστούν την εκπαίδευση και τα Α.Ε.Ι., που είναι οι κατεξοχήν χώροι θεραπείας των επισημών, ούτε υποχείρια της αγοράς, κομματικών σκοπιμοτήτων, συντεχνιακών ή τοπικιστικών αιτημάτων, ούτε απλούς παροχείς υπηρεσιών επαγγελματικής κατάρτισης.
- Τη σύζευξη του εγγενώς δημόσιου χαρακτήρα της ανώτατης παιδείας και της έρευνας (δημόσιου χαρακτήρα που δεν ταυτίζεται με την κρατική εποπτεία και «καθοδήγηση») με ευέλικτες μορφές χρηματοδότησης, διαχείρισης και λήψης αποφάσεων.
- Την ανάδειξη της έρευνας ως ενός από τα δύο βασικά (μαζί με τη διδασκαλία) συστατικά στοιχεία της λειτουργίας των Πανεπιστημίων. Η έρευνα αποτελεί την πιο δυναμική πτυχή της λειτουργίας ενός Πανεπιστημίου κάτι, όμως, που δεν αντανakλάται στην πραγματικότητα των ελληνικών πανεπιστημιακών ιδρυμάτων.
- Την οικονομική ενίσχυση της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και έρευνας, τόσο με την αύξηση των διατιθέμενων κονδυλίων, όσο και με εστιασμένες παρεμβάσεις που θα επιτρέψουν την καλύτερη αξιοποίηση των ήδη διατιθέμενων ποσών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΧΕΔΙΟΥ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Το υπό κρίση Προσχέδιο Πρότασης περιέχει μία σειρά από διατάξεις που αφορούν διάφορα επί μέρους ζητήματα λειτουργίας των Α.Ε.Ι. Οι επερχόμενες μεταβολές αφορούν ορισμένες πτυχές του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου, χωρίς να το μεταβάλλουν συνολικά. Υπό αυτήν την έννοια, το προσχέδιο πρότασης τελικώς δεν κατέληξε σε μία ριζική μεταρρύθμιση του πεδίου της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η διαδικασία του κοινωνικού διαλόγου, που προηγήθηκε του προσχεδίου, δεν μπόρεσε να προετοιμάσει την ουσιαστική μεταρρύθμιση της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και έρευνας, που εξακολουθεί να παραμένει ζητούμενο.

Λόγω του περιπτώσιολογικού χαρακτήρα των εν λόγω διατάξεων, οι βασικές παρατηρήσεις της Ο.Κ.Ε. θα διατυπωθούν στο επόμενο κεφάλαιο, της κατά ενότητες αξιολόγησης.

Στο σημείο αυτό, η Ο.Κ.Ε. περιορίζεται στο να επισημάνει ότι, από τις διατάξεις που κινούνται σε θετική κατεύθυνση, σημαντικότερες είναι αυτές που αφορούν:

- α) Στη μεταβολή της διαδικασίας λήψης αποφάσεων για το πανεπιστημιακό άσυλο, επί της οποίας η Ο.Κ.Ε. διατυπώνει κατωτέρω ειδικότερες προτάσεις.
- β) Στην καθιέρωση της εκλογής των αρχών διοίκησης των Α.Ε.Ι. από το σύνολο των φοιτητών.
- γ) Στην πρόβλεψη μέτρων για την οικονομική στήριξη των φοιτητών.
- δ) Στην εισαγωγή ορισμένων μέτρων διαφάνειας και δημοσιότητας στην ακαδημαϊκή λειτουργία των Πανεπιστημίων.

Από την άλλη πλευρά, η Ο.Κ.Ε. οφείλει να σημειώσει ότι αρκετές από τις διατάξεις του Προσχεδίου Πρότασης χαρακτηρίζονται από υπερβολική ρύθμιση των ζητημάτων του Πανεπιστημίου από την Πολιτεία, με αποτέλεσμα να συνεχίζονται, και σε ορισμένες περιπτώσεις να οξύνονται, φαινόμενα γραφειοκρατικής προσέγγισης της ακαδημαϊκής διαδικασίας με αγνόηση των ιδιαιτεροτήτων του κάθε ιδρύματος και του κάθε γνωστικού αντικειμένου. Τέτοιου είδους ρυθμίσεις είναι για παράδειγμα αυτές που αφορούν στον εθνικό κατάλογο συγγραμμάτων, στη διεξαγωγή των δοκιμαστικών μαθημάτων, στην επιτροπή δεοντολογίας κ.λπ.

Πιο καίρια, όμως, από τις θετικές και αρνητικές διατάξεις του υπό κρίση Προσχεδίου Πρότασης είναι τα ζητήματα που μένουν εκτός του πεδίου ρύθμισής του και που θα πρέπει να αποτελέσουν αναπόσπαστο τμήμα μιας ολοκληρωμένης μεταρρύθμισης στο χώρο της Ανώτατης Παιδείας.

Συγκεκριμένα, το Προσχέδιο Πρότασης θα πρέπει να επανεξετασθεί, προκειμένου να περιλάβει τα βασικά ζητήματα που σχετίζονται με:

- α) τα μέσα της ουσιαστικής αυτοδιοίκησης, σύμφωνα με το πνεύμα της σχετικής συνταγματικής επιταγής,
- β) τα κίνητρα ποιοτικής βελτίωσης τόσο του διδακτικού προσωπικού, όσο και της φοιτητικής κοινότητας,
- γ) την πραγματική ένταξη της έρευνας στις βασικές προϋποθέσεις ανέλιξης και αξιολόγησης των καθηγητών, κα-

θώς επίσης και στις προϋποθέσεις ολοκλήρωσης των σπουδών για τους φοιτητές,

- δ) την ευελιξία στην κατάρτιση και τροποποίηση των προγραμμάτων σπουδών,
- ε) έναν πιο απλό και διαφανή τρόπο διαχείρισης και εκπροσώπησης, μέτρησης της απόδοσης, ενθάρρυνσης της πρωτοβουλίας, διεξαγωγής των προμηθειών και επιλογής των συγγραμμάτων,
- στ) την επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ των σχολών, των τμημάτων, των ιδρυμάτων του εξωτερικού και των φοιτητών.

Αυτονόητο είναι ότι όλα τα παραπάνω ζητήματα δε λύνονται μόνο με μία απλή νομοθετική παρέμβαση. Έτσι, για παράδειγμα, το θεσμικό πλαίσιο για την εξωτερική και εσωτερική αξιολόγηση των Πανεπιστημίων υπάρχει, αλλά το ζητούμενο είναι η ουσιαστική εφαρμογή του, ζήτημα στο οποίο η Πολιτεία και, βεβαίως, η ακαδημαϊκή κοινότητα, θα πρέπει να καταβάλουν συντονισμένες προσπάθειες που ξεφεύγουν από την απλή θέσπιση κάποιων διατάξεων που είτε δεν εφαρμόζονται, είτε υλοποιούνται με ένα απλό διεκπεραιωτικό πνεύμα.

Τελευταία στη σειρά, αλλά όχι και στη σημασία, είναι η επισήμανση ότι μία ριζική μεταρρύθμιση στο χώρο των Α.Ε.Ι. θα πρέπει να έπεται μίας σε βάθος μελέτης των οικονομικών ζητημάτων που αφορούν την ανώτατη εκπαίδευση. Χρειάζεται να μελετηθεί το ανά φοιτητή δαπανώμενο ποσό, να διαπιστωθεί πού υπάρχει η δυνατότητα επωφελέστερης αξιοποίησης των δαπανώμενων ποσών, σε ποια κατεύθυνση θα πρέπει να διατεθούν επιπλέον κονδύλια και πώς μπορούν τα ίδια τα Πανεπιστήμια να

αξιοποιήσουν την υφιστάμενη περιουσία τους και να εξεύρουν επιπλέον πόρους.

Πρέπει να τονιστεί ότι η μεταρρύθμιση στο χώρο των Α.Ε.Ι., πέραν από την κατάλληλη αξιολόγηση της εκπαίδευσης και της έρευνας, θα πρέπει να συνδυαστεί με την γενναία και ταυτόχρονα αποδοτική αύξηση των διατιθέμενων από τον προϋπολογισμό πόρων. Πολλά από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα τα Α.Ε.Ι. της χώρας οφείλονται όχι στο ανεπαρκές ή προβληματικό θεσμικό πλαίσιο, αλλά στην υποχρηματοδότηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, στη χωρίς σχεδιασμό και ακαδημαϊκά κριτήρια ίδρυση νέων τμημάτων και Α.Ε.Ι., στις ελλιπέστατες υποδομές και στις ελλείψεις επαρκούς διοικητικής υποστήριξης των Α.Ε.Ι.

Ολοκληρώνοντας τη γενική αυτή τοποθέτησή της, η Ο.Κ.Ε. τονίζει την ανάγκη να μελετηθεί και να συζητηθεί, μέσα σε συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, η εκπαιδευτική πολιτική στη χώρα μας σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, από την προσχολική ηλικία ως και τη δια βίου εκπαίδευση, και στη συνέχεια, να εξειδικευθούν οι παρεμβάσεις σε κάθε μία από αυτές. Η κοινωνική βούληση υπάρχει και η πολιτική βούληση έχει εκφραστεί. Είναι απαραίτητο, όμως, να υπάρξει και η αναγκαία ψύχραιμη προσέγγιση του θέματος από όλες τις πλευρές, ώστε η μελέτη και ο διάλογος να διεξαχθούν σε μία αποφορτισμένη ατμόσφαιρα που θα επιτρέψει να μετατραπούν οι κοινές διαπιστώσεις των προβλημάτων σε κοινά αποδεκτές λύσεις. Από την πλευρά της, η Ο.Κ.Ε. θα συμβάλει σε αυτό το διάλογο με την έκδοση, μέσα στο 2007, μιας Γνώμης που θα αφορά συνολικά την εκπαίδευση στη χώρα μας και, στο πλαίσιο αυτό, θα εξετάσει και τα ζητήματα που έχουν τεθεί στο πλαίσιο της επικείμενης αναθεώρησης του Συντάγματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΤΑ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

Κεφάλαιο Α΄ (άρθρα 1-3) Γενικές Αρχές

Στο άρθρο 1 του Προσχεδίου, η διατύπωση της αποστολής των Α.Ε.Ι γίνεται πολύ πιο αναλυτική από ό,τι στο αντίστοιχο άρθρο του νόμου 1268/1982, χωρίς όμως αυτό να μεταφράζεται σε συγκεκριμένες μεταβολές του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου.

Στο άρθρο 3 του Προσχεδίου, επιχειρείται μια διαφοροποίηση στον ορισμό και τη λειτουργία του πανεπιστημιακού ασύλου. Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι η έννοια του ασύλου είναι μια δημοκρατική κατάκτηση που πρέπει να αντανakλάται τόσο στο θεσμικό πλαίσιο, όσο και κατά την εφαρμογή του.

Καταρχάς, η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει ότι το πρόβλημα στη λειτουργία του ασύλου αποδείχθηκε στην πράξη ότι δεν αφορά τον ορισμό¹, αλλά τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες επιτρέπεται η άρση του, ώστε να μη χρησιμοποιείται το άσυλο για παράνομες πράξεις και για σκοπούς ξένους προς την ακαδημαϊκή ελευθερία. Γι' αυτό προτείνεται η διατήρηση του παλαιού γενικού ορισμού και η διαφοροποίηση των προϋποθέσεων άρσης του. Μεταξύ των περιπτώσεων άρσης του ασύλου θα πρέπει να περιληφθεί ρητά η διάπραξη βανδαλισμών σε συγκεκριμένο πανεπιστημιακό χώρο και η παρεμπόδιση της ελεύθερης εισόδου στο ίδρυμα των φοιτητών και των καθηγητών αυτού.

Ως προς τη διαδικασία λήψης των σχετικών αποφάσεων, η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι το αρμόδιο όργανο πρέπει να είναι αντιπροσωπευτικό αλλά και ευέλικτο και γι' αυτό θα πρέπει να είναι ευρύτερο από το Πρυτανικό Συμβούλιο και μικρότερο από τη Σύγκλητο. Στο πνεύμα αυτό, στο αρμόδιο όργανο θα πρέπει να συμμετέχει Κοσμήτορας και περισσότεροι του ενός φοιτητές. Το όργανο θα αποφασίζει με απόλυτη πλειοψηφία των μελών του, ενώ σκόπιμο θα ήταν οι εκπρόσωποι των φοιτητών να εκλέγονται με άμεση ψηφοφορία.

Η πρόταση, τέλος, του Προσχεδίου για υποχρεωτική παρουσία εκπροσώπου της δικαστικής αρχής, σε κάθε περίπτωση που ζητείται η επέμβαση δημόσιας δύναμης, κρίνεται επιβεβλημένη στο πλαίσιο του ευρύτερου νομικού πλαισίου για τέτοια ζητήματα.

Κεφάλαιο Β΄ (άρθρα 4-7) Αυτοδιοίκηση - Οικονομική Διαχείριση των Α.Ε.Ι.

Σε θετική κατεύθυνση κινείται η πρώτη παράγραφος του άρθρου 4, με την οποία υποχρεώνονται τα Α.Ε.Ι. να καταρτίσουν δικό τους κανονισμό (ή να επικαιροποιήσουν τον ήδη υπάρχοντα), ο οποίος θα περιβάλλεται τη μορφή Προεδρικού Διατάγματος εκδιδόμενου μετά από γνώμη του Σ.Α.Π.Ε. Η πρόβλεψη για υποχρεωτική εφαρμογή ενός πρότυπου Γενικού Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας των Α.Ε.Ι., που

1. Σε ό,τι αφορά το νέο ορισμό του ασύλου, επισημαίνεται ότι η διατύπωση της διάταξης του Σχ/Ν παρουσιάζει εννοιολογικά και συντακτικά προβλήματα: η φράση «το ακαδημαϊκό άσυλο αναγνωρίζεται έναντι οποιουδήποτε επιχειρεί να το καταλύσει για την κατοχύρωση των ακαδημαϊκών ελευθεριών και για την προστασία του δικαιώματος στη γνώση...» θα μπορούσε να διαβαστεί ωςάν η κατάλυση να γίνεται *προς χάριν* της ακαδημαϊκής ελευθερίας. Υπό το πρίσμα αυτό, καλύτερα θα ήταν να παραμείνει ο ισχύων ορισμός.

θα ισχύει για όποιο Α.Ε.Ι. δεν εκδώσει εμπρόθεσμα τέτοιο δικό του Κανονισμό, θα παρακινήσει τα ιδρύματα να προχωρήσουν από μόνα τους στη σύνταξη του δικού τους Κανονισμού. Ο πρότυπος Κανονισμός, αλλά και οι επί μέρους Κανονισμοί, θα πρέπει να προβλέψουν, μεταξύ άλλων, κανόνες για τη διασφάλιση της οικονομικής διαφάνειας στη διαχείριση.

Η πρόβλεψη του άρθρου 5 για την κατάρτιση ακαδημαϊκού-αναπτυξιακού προγράμματος κρίνεται θετικά, αλλά δε θα πρέπει να είναι μονομερής. Με άλλα λόγια, θα πρέπει να είναι προβλέπεται σε αυτό και η ανάληψη δεσμεύσεων και από πλευράς της Πολιτείας, καθώς η υλοποίηση ενός τέτοιου προγράμματος προϋποθέτει την αμοιβαία προσπάθεια και τήρηση των δεσμεύσεων. Παράλληλα, θα πρέπει να προβλεφθεί η επικαιροποίηση του προγράμματος στο μέσον της διάρκειάς του (δηλαδή στη διετία) μετά από ενδιάμεση αξιολόγηση. Από τη στιγμή που ο προϋπολογισμός της χώρας -και συνεπώς και κάθε Α.Ε.Ι.- είναι γνωστός μόνο σε ετήσια βάση, δεν είναι δυνατόν να υπάρξει ανελαστικός προγραμματισμός τετραετίας και θα πρέπει να μπορεί να προσαρμόζεται. Είναι, κατ' επέκταση, σκόπιμο να προβλεφθεί, ότι το Υπουργείο Παιδείας θα ενημερώνει κάθε Α.Ε.Ι. για το ύψος των πόρων που μπορεί να διαθέσει κατά την περίοδο του έτους και, στη συνέχεια, το Α.Ε.Ι. θα υποχρεούται να καταρτίζει ανάλογα το ακαδημαϊκό-αναπτυξιακό του πρόγραμμα, το οποίο θα εγκρίνεται από το Υπουργείο μόνο με την άσκηση ελέγχου νομιμότητας.

Παράλληλα, η Ο.Κ.Ε. προτείνει να συνδυασθεί ρητά η σύνταξη του προγράμματος με την έναρξη της θητείας κάθε νέας πρυτανικής αρχής.

Η καθιέρωση θέσης διευθυντή οικονομικών και διοικητικών υποθέσεων (άρθρο 6), που θα πληρούται με προκήρυξη, μπορεί να λειτουργήσει θετικά, πλην όμως θα πρέπει:

- να του παρασχεθούν -με το Π.Δ. της παρ. 6 του άρθρου 6- οι αρμοδιότητες να εκτελέσει τα καθήκοντά του αποτελεσματικά, πράγμα που προϋποθέτει μεγαλύτερη ευελιξία στη λήψη αποφάσεων με οικονομικές επιπτώσεις, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα τη δυνατότητα μεταφοράς κονδυλίων από κωδικό σε κωδικό,
- να του παρασχεθεί προσωπικό -στην επιλογή του οποίου θα έχει πρωτεύοντα ρόλο- για την υποστήριξή του.

Ως προς τις διαδικασίες πρόσληψης, διατυπώθηκαν οι ακόλουθες απόψεις:

Κεφάλαιο Γ' (άρθρα 8-10) Εκλογή Αρχών Διοίκησης - Επιτροπή Δεοντολογίας - Συνήγορος Α.Ε.Ι.

Οι παρ. 1 και 2 του άρθρου 8 του Προσχεδίου, με βάση τις οποίες ο Πρύτανης και οι Αντιπρυτάνεις, καθώς και ο Πρόεδρος Τμήματος Α.Ε.Ι., εκλέγονται πλέον από εκλεκτορικό σώμα που αποτελείται από το σύνολο των φοιτητών (και όχι από εκπροσώπους τους), είναι θετικές, καθώς ενισχύουν τη δημοκρατική νομιμοποίηση των οργάνων. Η παρ. 3 του ίδιου άρθρου, πάντως, θα πρέπει να αναδιατυπωθεί, γιατί η συγκεκριμένη διατύπωση δημιουργεί την εντύπωση ότι αναφέρεται σε εκπροσώπους των φοιτητών στα δικά τους όργανα, ενώ είναι προφανές ότι αναφέρεται στους εκπροσώπους των φοιτητών για την εκλογή Πρυτάνεων-Αντιπρυτάνεων και Προέδρων Τμημάτων.

Η ίδρυση, με το άρθρο 9 του Προσχεδίου, μιας ακόμα Επιτροπής, καλούμενης Επιτροπής Δεοντολογίας, σε κάθε Α.Ε.Ι., επιπλέον των ήδη υπαρχουσών με συναφή καθήκοντα (όπως είναι οι Πειθαρχικές Επιτροπές), προσθέτει όργανα, δηλαδή γραφειοκρατία, με αμφίβολο αποτέλεσμα. Σε κάθε περίπτωση, η Ο.Κ.Ε.

προτείνει α) να υπαχθεί η αρμοδιότητα για θέματα δεοντολογίας στις ήδη υφιστάμενες Πειθαρχικές Επιτροπές και β) να προβλεφθεί η έκδοση κώδικα δεοντολογίας σε κάθε Πανεπιστήμιο.

Επί του άρθρου 10 με τίτλο «Συνήγορος Α.Ε.Ι.», παρατηρείται ότι η διάταξη δεν προβλέπει καμία επιπλέον αρμοδιότητα πέραν από αυτές που ο Συνήγορος του Πολίτη ήδη ασκεί, με βάση τον ισχύοντα Ν. 3094/2003. Ό,τι λέγεται στο Προσχέδιο ότι θα μπορεί να κάνει ο «Συνήγορος Α.Ε.Ι.» μπορεί να το κάνει ήδη ο Συνήγορος του Πολίτη². Χρήσιμη φαίνεται, ωστόσο, η σύσταση τριών επιπλέον θέσεων ειδικών επιστημόνων στο Συνήγορο του Πολίτη που θα ασχολούνται με τα θέματα αυτά.

Για το κρίσιμο ζήτημα του ελέγχου στο χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης, θα έπρεπε να εξετασθεί, εάν οποιοσδήποτε «εξωτερικός» έλεγχος, ακόμα και από ανεξάρτητη Αρχή, συμβιβάζεται με την ακαδημαϊκή αυτοδιοίκηση. Σε περίπτωση θετικής απάντησης, θα πρέπει να αναζητηθεί η μορφή την οποία θα έπρεπε να λάβει ο φορέας που θα ασκούσε αυτό τον έλεγχο. Τα ζητήματα αυτά, όμως, δε θίγονται από τη συγκεκριμένη διάταξη και θα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο διαλόγου με τους εμπλεκόμενους φορείς.

Κεφάλαιο Δ' (άρθρα 11-16) Προπτυχιακές Σπουδές

Θετικά κρίνονται οι διατάξεις (άρθρο 12) για τις ανταποδοτικές υποτροφίες, καθώς και για τη λήψη άτοκου δανείου. Είναι αυτονόητο ότι θα υπάρξει κρατική επιδότηση του επιτοκίου και καλό θα είναι, για λόγους νομικής κάλυψης, να προβλεφθεί

ρητά στη διάταξη. Επιπλέον, προτείνεται να επανεξεταστεί η σύνδεση των δανείων με τις επιδόσεις των φοιτητών.

Α' Άποψη (άρθρο 13 παρ. 1):

Θετικά κρίνεται η διάταξη (άρθρο 13), με την οποία θεσπίζεται ανώτατο όριο χρόνου σπουδών ($v+50\%$), ενώ παράλληλα δίδεται η δυνατότητα διακοπής των σπουδών για συγκεκριμένους λόγους. Η θέσπιση του ορίου (στο βαθμό που δεν θα τεθεί εκποδών στην πράξη από την εξαίρεση της διακοπής των σπουδών) θα απαλλάξει τα Πανεπιστήμια από σημαντικό διαχειριστικό κόστος που δεν είχε ακαδημαϊκό όφελος, αφού υπήρχαν πράγματι περιπτώσεις όπου η παράταση της εγγραφής σε αυτά επί πολλά έτη γινόταν για λόγους που δεν σχετιζόνταν με τη φοίτηση και ανεξάρτητα από οικονομικές ή άλλες κοινωνικές ανάγκες των φοιτητών.

Β' Άποψη (άρθρο 13 παρ. 1):

Η υπέρβαση της προβλεπόμενης από το ακαδημαϊκό πρόγραμμα διάρκειας σπουδών σχετίζεται κατ' αρχήν με την ανάγκη παράλληλης απασχόλησης πολλών φοιτητών για βιοποριστικούς λόγους, Επιπλέον, όπως έχουν καταδείξει και έρευνες σε ευρωπαϊκά κράτη, συνδέεται και με παράγοντες όπως η υψηλή ανεργία των πτυχιούχων, οι χαμηλές αμοιβές των εργαζόμενων πτυχιούχων, καθώς και με το μικρό ύψος των δαπανών για την Παιδεία. Οι παράγοντες αυτοί λειτουργούν σωρευτικά στη χώρα μας και με τις ελλείψεις στην υποδομή και στην οργάνωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Σε κάθε περίπτωση, η πρόταση για επιβολή χρονικού ορίου σπουδών θα πρέπει να συνοδεύεται από μελέτη για το εάν πράγματι υπάρχει κόστος για το Πανεπιστήμιο από την παράταση της φοίτησης (κάτι που δεν

2. Κάτι ανάλογο είχε συμβεί και με το άρθρο 18 του ν. 3293/2004 με το οποίο «ιδρύθηκε», με πανομοιότυπο τρόπο, «Συνήγορος Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης» καθώς ο Συνήγορος του Πολίτη θα μπορούσε να ασκήσει - και ασκούσε ήδη- τις σχετικές αρμοδιότητες και χωρίς τη σχετική διάταξη.

είναι καθόλου προφανές), καθώς και από τις περιφερειακές διαστάσεις του φαινομένου της παράτασης των σπουδών (τα δεδομένα δείχνουν να είναι διαφορετικά στις σχολές της περιφέρειας από αυτές της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης) και να αρχίσει να ισχύει μετά από ένα μεταβατικό διάστημα, στο οποίο θα υπάρξουν συγκεκριμένες μεταβολές στην υποδομή του Πανεπιστημίου.

Από τις διατάξεις της εν λόγω ενότητας, οι ακόλουθες κινούνται σε θετική κατεύθυνση:

- α) Η παρ. 2 του άρθρου 13 που προβλέπει το κώλυμα εξέτασης μαθημάτων ανωτέρων εξαμήνων, εάν οφείλονται μαθήματα νεώτερων εξαμήνων, των οποίων η γνώση είναι προϋπόθεση για να καταλάβει κανείς τα μαθήματα των ανωτέρων εξαμήνων. Επισημαίνεται, ότι η χρήση των όρων «ανώτερα» και «κατώτερα» δεν ενδείκνυται για την αναφορά στα εξάμηνα σπουδών και προτείνεται η αντικατάστασή τους από άλλους καταλληλότερους όρους, όπως «μεταγενέστερα» και «προγενέστερα».
- β) Η παρ. 3 του ίδιου άρθρου που δίδει τη δυνατότητα επανεξέτασης από τριμελή επιτροπή -κάτι που θα πρέπει να προβλεφθεί αναλυτικά και στους κανονισμούς του κάθε Α.Ε.Ι.- συμβάλλει στην αντικειμενικότητα του εξεταστικού αποτελέσματος και ενισχύει την εμπιστοσύνη των εξεταζόμενων στο αδιάβλητο των εξετάσεων.

Ως προς τις άλλες διατάξεις του Κεφαλαίου Δ', παρατηρείται ότι διαπνέονται από ένα πνεύμα κρατικού παρεμβατισμού, καθώς ρυθμίζουν λεπτομερώς θέματα των οποίων η ρύθμιση θα έπρεπε κανονικά να αφεθεί σε κάθε Πανεπιστήμιο, το οποίο, βεβαίως, θα ελεγχθεί κατά το στάδιο της αξιολόγησης εάν και κατά πόσο υλοποίησε τις ρυθμίσεις αυτές.

Η παρατήρηση αυτή αφορά τις διατάξεις:

- α) Για τις υπηρεσίες υποστήριξης φοιτητών (άρθρο 11, Σύμβουλοι σπουδών). Η παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής προς τους φοιτητές είναι θετική. Ωστόσο, η εκ περιτροπής ανάληψη ρόλου συμβούλων από μέλη Δ.Ε.Π. για ένα χρόνο περικλείει τον κίνδυνο να διεκπεραιώνεται τυπικά και μόνο ο ρόλος τους, αφού θα επιβαρύνονται τα ακαδημαϊκά τους καθήκοντα και με καθήκοντα συμβουλευτικής. Έτσι, ο νόμος θα πρέπει να κάνει τη σχετική πρόβλεψη με γενικό τρόπο, αφήνοντας στα Πανεπιστήμια να καθορίζουν ζητήματα όπως η εναλλαγή των υπευθύνων. Επίσης, ο νόμος θα πρέπει να προβλέψει τη σύσταση θέσεων διοικητικής υποστήριξης αυτών των γραφείων, ώστε να λειτουργήσει ουσιαστικά ο θεσμός, ενώ σκόπιμο θα ήταν οι εν λόγω υπηρεσίες κατά το αρχικό τους στάδιο να παρέχονται στους πρωτοετείς φοιτητές και σταδιακά και στους λοιπούς.
- β) Η κατάρτιση εθνικού καταλόγου ακαδημαϊκών συγγραμμάτων (άρθρο 14) χαρακτηρίζεται από ένα συγκεντρωτισμό που δεν έχει θέση στην ακαδημαϊκή κοινότητα. Προτείνεται κάθε Α.Ε.Ι. να διαμορφώνει το δικό του κατάλογο με περισσότερα από ένα συγγράμματα για κάθε μάθημα, ο οποίος θα μπορεί να ανανεώνεται λ.χ. ανά έτος, και οι φοιτητές να μπορούν να προμηθεύονται δωρεάν το σύγγραμμα της επιλογής τους. Ο ρόλος του Υπουργείου θα περιορίζεται στη θέσπιση κάποιων αυτονόητων ορίων στον όγκο και εν τέλει στο κόστος του κάθε συγγράμματος.

Αναφορικά με την παρ. 4 του άρθρου αυτού, προτείνεται ο διδάσκων να υποχρεούται να διανέμει συνοπτικές έστω σημειώσεις αντί απλώς του διαγράμματος ύλης.

γ) Το ζήτημα της διαίρεσης των φοιτητών σε κλιμάκια ρυθμίζεται κατά τρόπο ιδιαίτερα λεπτομερειακό από τις διατάξεις του προσχεδίου (άρθρο 15), ενώ πρόκειται για θέματα άμεσα συνδεδεμένα με την ακαδημαϊκή διδασκαλία και την οργάνωσή τους, που θα πρέπει να αντιμετωπίζονται και να επιλύονται από το κάθε Α.Ε.Ι.

Ειδικά το θέμα της αναλογίας των υποχρεωτικών και των κατ' επιλογήν μαθημάτων πρέπει να ανήκει στην αρμοδιότητα των Γ.Σ. των Τμημάτων και, σε περίπτωση μη λήψης σχετικής απόφασης, να ισχύει η αναλογία του 1 (υποχρεωτικά μαθήματα) προς 2 (κατ' επιλογήν μαθήματα), την οποία προβλέπει η διάταξη του Προσχεδίου.

Κεφάλαιο Ε' (άρθρα 17-25) Θέματα προσωπικού των Α.Ε.Ι.

Οι διατάξεις (άρθρο 17) που αφορούν στη δημιουργία ιστοσελίδας για κάθε Σχολή ή Τμήμα Α.Ε.Ι. αντανakλούν μία θετική πρακτική που ήδη εφαρμόζεται σε πολλές περιπτώσεις και που είναι πράγματι ανάγκη να γενικευθεί. Η διάταξη, όμως, είναι υπερβολικά λεπτομερειακή και θα πρέπει να διατυπωθεί με γενικότερο τρόπο, επιτρέποντας την περαιτέρω εξειδίκευση από κάθε τμήμα ή σχολή. Από πλευράς του Υπουργείου Παιδείας θα μπορούσαν ενδεχομένως, να διατυπωθούν με εγκύκλιο συμβουλευτικά τα θέματα που θα πρέπει κατ' ελάχιστον να περιέχει μία ιστοσελίδα.

Η διάταξη (άρθρο 18 παρ. 2) που προβλέπει την απώλεια της προβλεπόμενης πίστωσης σε περίπτωση μη επαναπροκήρυξης μιας θέσης εντός ενός έτους είναι θετική και θα δώσει κίνητρα για την επίτευξη των σχετικών διαδικασιών, κάτι που συχνά είναι το ζητούμενο.

Σε σχέση με τις διατάξεις (άρθρα 19 και 20) για τις προκηρύξεις θέσεων Δ.Ε.Π. και

την εξέλιξη των διδασκόντων, παρατηρούνται τα εξής:

Σε ορισμένες περιπτώσεις παρατηρείται το φαινόμενο προκήρυξης θέσεων με προδιαγραφές (ιδιαίτερα ως προς το βαθμό εξειδίκευσης του διδακτικού αντικειμένου) που αφορούν συγκεκριμένους ενδιαφερόμενους. Αυτό το πρόβλημα προσπαθεί να αντιμετωπίσει η διάταξη του άρθρου 19 παρ. 1 του Προσχεδίου, αλλά θα πρέπει να σημειωθεί ότι τέτοια ζητήματα δε λύνονται μόνο με νομοθετικές παρεμβάσεις, αλλά και με την υπευθυνότητα της ακαδημαϊκής κοινότητας.

Σε κάθε περίπτωση, προτείνεται να θεσπισθούν διαδικασίες ελέγχου των προκηρύξεων από ειδικά διατμηματικά όργανα των Α.Ε.Ι. Η ουσιαστικοποίηση του ελέγχου σε ένα τέτοιο επίπεδο θα περιορίσει τις καθυστερήσεις σε επίπεδο έγκρισης από το Υπουργείο που βεβαίως, έχει και τον τελικό λόγο για τη νομιμότητα της προκήρυξης.

Σε θετική κατεύθυνση κινούνται οι διατάξεις (άρθρο 20 παρ. 3) που προβλέπουν τη συνεκτίμηση του εάν κάποιες δημοσιεύσεις έχουν γίνει στο εξωτερικό και που θέτουν όριο την ημερομηνία λήξης της προθεσμίας υποβολής υποψηφιοτήτων ως προς τις λαμβανόμενες υπόψη δημοσιεύσεις (άρθρο 20 παρ. 6). Ως προς το τελευταίο ζήτημα έχει παρατηρηθεί να παρατείνεται επ' αόριστον η σύνταξη εισηγητικών εκθέσεων, προκειμένου να δοθεί χρόνος σε υποψηφίους να κάνουν επιπλέον δημοσιεύσεις.

Το άρθρο 21, που προβλέπει τον τρόπο διεξαγωγής ενός δοκιμαστικού μαθήματος, αποτελεί ακραίο παράδειγμα υπερβολικής νομοθετικής παρέμβασης. Δεν είναι δυνατόν να προβλέπεται στο νόμο η κατανομή του χρόνου μεταξύ εισήγησης του διδάσκοντος και των ερωτήσεων των φοιτητών. Θα πρέπει απλώς να προβλεφθεί η υποχρέ-

ωση διεξαγωγής του δοκιμαστικού μαθήματος, καθώς και ο χρόνος διάρκειάς του και τα υπόλοιπα να αφήνονται στην κρίση του κάθε τμήματος.

Στο άρθρο 23 θα πρέπει να προστεθεί η λέξη «τουλάχιστον» σε ό,τι αφορά την αναλογία συμμετοχής στο εκλεκτορικό σώμα και την εισηγητική επιτροπή μελών Δ.Ε.Π. από άλλα τμήματα του ιδίου ή άλλων Α.Ε.Ι.

Οι παρ. 6-8 του άρθρου 23 προσπαθούν να επιλύσουν δυσχέρειες που παρουσιάζονται κατά τη διαδικασία εκλογής και κινούνται σε θετική κατεύθυνση.

Αρνητικά αξιολογείται η διάταξη (άρθρο 24) που απαγορεύει τη μετακίνηση μελών Δ.Ε.Π. από ένα Τμήμα σε άλλο Τμήμα του ιδίου ή άλλου Α.Ε.Ι. Θα πρέπει να επιτρέπεται αυτή η μετακίνηση εφ' όσον γίνεται στο πλαίσιο του ιδίου Α.Ε.Ι. και συμφωνεί τόσο το Τμήμα προέλευσης, όσο και το Τμήμα υποδοχής.

Κεφάλαιο Στ' (άρθρα 26-29) Σχολές και Τμήματα

Η διάταξη (άρθρο 26) που προβλέπει

τη δυνατότητα ένταξης ενός Τμήματος σε άλλη Σχολή ή σε νέα Σχολή (μαζί με άλλα Τμήματα) μπορεί να αξιοποιηθεί θετικά. Θα πρέπει να προβλεφθεί και η δυνατότητα συγχώνευσης Τμημάτων συναφούς γνωστικού αντικειμένου, καθώς και η δυνατότητα μεταφοράς και συγχώνευσης τομέων.

Ως προς τη διαδικασία ίδρυσης νέων Σχολών ή Τμημάτων, και επειδή παρατηρούνται καθυστερήσεις στη λειτουργία του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας (Ε.ΣΥ.Π.), θα πρέπει να προβλεφθεί προθεσμία, εντός της οποίας θα πρέπει να συντάξει τις σχετικές προδιαγραφές το Ε.ΣΥ.Π. και σε περίπτωση άπρακτης παρόδου της προθεσμίας αυτής θα πρέπει να δίδεται η δυνατότητα στη Σύγκλητο να προχωρήσει στη σύνταξη των μελετών σκοπιμότητας και βιωσιμότητας, καθώς και της οικονομοτεχνικής.

Ο εκ περιτροπής και με κλήρωση ορισμός εκπροσώπων Δ.Ε.Π. κάθε τομέα στη Γ.Σ. του Τμήματος μπορεί να λειτουργήσει επωφελώς.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Νικόλαος Αναλυτής

Στην Ολομέλεια της 22ας Νοεμβρίου 2006 παρέστησαν τα κάτωθι Μέλη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής:

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Αναλυτής Νικόλαος

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

Κεφάλας Χαράλαμπος
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.

Πολίτης Δημήτρης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Λιόλιος Νικόλαος
Μέλος Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.

Α' ΟΜΑΔΑ

Β' ΟΜΑΔΑ

Γ' ΟΜΑΔΑ

Αντζινάς Νικόλαος
Εκπρόσωπος Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Αυγητίδης Ελευθέριος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Γωνιωτάκης Γεώργιος
Πρόεδρος Δ.Σ. ΓΕ.Σ.Α.Σ.Ε.

Ντουντούμης Γεώργιος
Εκπρόσωπος Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Ασημακόπουλου Δημητρίου
Προέδρου Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Βουλγαράκης Δημήτριος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Καφύρας Χαράλαμπος
Μέλος Γ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.
σε αναπλήρωση του
Καραμίχα Τζανέτου
Προέδρου Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.

Γκοτσόπουλος Χρήστος
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.

Κουτσιμπογιώργος Γεώργιος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Σωτηρίου Ιωάννης
Εκπρόσωπος Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.

Ζούλοβιτς Μαργαρίτα
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.

Λαϊμός Στέφανος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Κουκουλάκης Ζαχαρίας
Μέλος Δ.Σ. ΓΕ.Σ.Α.Σ.Ε.

Κουμάντου Ρένα
Εκπρόσωπος Σ.Ε.Β.

Παππάς Δημήτριος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.
σε αναπλήρωση του
Ξενάκη Βασιλείου
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Λίτσος Φώτης
Μέλος Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.

Κουτσιβίτου Αναστασία
Εκπρόσωπος Σ.Ε.Β.

Παπαντωνίου Κωνσταντίνος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Βαλασαμάκη Ειρήνη
Αντιδήμαρχος Δήμου Αθηναίων
/Εκπρόσωπος Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.

Μάης Αναστάσιος
Γενικός Διευθυντής Π.Ο.Ξ.

Αποστολόπουλος Αναστάσιος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Τσεμπερλίδης Νικόλαος
Πρόεδρος Δ.Σ. ΚΕ.Π.ΚΑ..

Σκορίνης Νικόλαος
Γενικός Γραμματέας Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Πεπόνης Εμμανουήλ
Γ.Σ.Ε.Ε.

Τσατήρης Γεώργιος
Ένωση Ελληνικών Τραπεζών

Πλευράκης Μιχάλης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Πολυζωγόπουλος Χρήστος
Γ.Σ.Ε.Ε.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Παπανίκος Γρηγόριος

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ & ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Για κάθε πληροφορία σχετικά με το έργο και τη λειτουργία της Ο.Κ.Ε. είναι στη διάθεσή σας το Τμήμα Δημοσίων & Διεθνών Σχέσεων της Επιτροπής, υπό τη διεύθυνση της Δρος Μάρθας Θεοδώρου.

Τηλ.: 210 9249510-2, Fax: 210 9249514, e-mail: ipr@oke-esc.eu

